

vooropgesteld en de conclusie getrokken wordt: dat kunst ontspringt uit den drang naar het schoone zonder meer, de bouwkunst daarentegen niet uit dienzelfden drang, dan is het duidelijk, dat daarmede de bouwkunst als beelding in bepaaldheid van (evenwichtige) verhouding, — het wezen van alle kunst, — blijft ontkend, terwijl het zich ondergeschikt maken van de eerste aan de laatste daaruit als een onlogische inconsequentie volgt.

Het resultaat van logische doordenking stelt juist in het licht: dat het Kunstmoment één en ondeelbaar is, stelt in het licht, dat iets niet kunst kan zijn en tegelijkertijd niet-kunst; dat kunst die zekere eigenschap is, die alle andere eigenschappen als hare middelen absorbeert.

In goede schilderkunst b. v. absorbeert het hogere, de idee, de techniek (in den uitgebreidsten zin: het wetenschappelijke, de kunde enz.) en de materie (het materiaal). Welnu, is het dan niet mogelijk dat de bouwkunst al hare constructiemiddelen: muren, vloeren, balken, kappen, goten, trappen, deuren, ramen, kolommen, luifels, balcons enz. als beeldingsmiddelen aanwendt om het kunstmoment één en ondeelbaar te verwezenlijken? Dit moet mogelijk zijn.

Het is zeer opmerkelijk dat Prof. Wattjes deze consequentie voor zekere gebouwen, bij benadering, aanvaardt. Sprekende over de aesthetische verzorging van gebouwen voor nijverheid en verkeer, — gebouwen zonder representatief karakter volgens den heer Wattjes, — als: fabrieksgebouwen, poldergebouwen, watertorens, silo's, locomotief-loodsden enz., waarbij „aesthetische beperking een aesthetische eisch is”, zegt den heer Wattjes: „Deze gebouwen mogen niet leelijk zijn, doch moeten een bepaalde, zeer weinig sprekende, eenvoudige schoonheid hebben. Die schoonheid moet verkregen worden niet door toepassing van versiering of van kostbare materialen, doch uitsluitend door harmonischen opzet van het geheel en gevoelvolle détaillering van de onderdeelen” (Rede blz. 22). In het door mij gespatieerde is het kunstwezen, — in het bijzonder der architectuur, — zeer duidelijk uitgesproken. „Harmonische opzet van het geheel en gevoelvolle détaillering der onderdeelen”, of m. a. w. evenwichtige verhouding van de onderdeelen tot het geheel en omgekeerd.

Daar het probleem, waarmede de kunst zich bezighoudt, — onverschillig klassieke of moderne —, in het bovenstaande is uitgedrukt, lijkt het me geheel in strijd met het logische inzicht, dat in dezen tijd — wars van alle apartheid — de kunst, uit haar aard één en ondeelbaar, in soorten onderscheiden wordt, n. l. in „zuivere kunst” (Rede blz. 16), „gebruikskunst” (blz. 16) en „sierkunst” (blz. 17). Zuivere kunst zou dan zijn het product van die werkzaamheid welke voortvloeit uit drang naar het schoone zonder meer. Gebruikskunst, de techniek waarin den vorm aesthetisch geaccentueerd wordt; sierkunst, kunst voor zooverre zij gericht is op het versieren van gebruiksvoorwerpen. Men kan deze categoriseering gevoelig nog uitbreiden door er nijverheidskunst en constructieve kunst, — dit laatste geeft de heer Wattjes reeds aan op blz. 19 — bij te voegen. We zouden dan vijf kunst-categorieën te onderkennen hebben.

Bij redelijke doordenking getoetst aan het nieuwe weten van den tijd, laat zich vragen: als zuivere kunst het product is van de werkzaamheid, die voortvloeit uit den drang naar het schoone en sierkunst is „altijd zuivere kunst” („omdat zij de nuttigheid niet verhoogt, maar uitsluitend het schoone beoogt”, aldus de heer Wattjes) waarin bestaat dan eigenlijk dat verschil tusschen zuivere en sier- (= zuivere) kunst? Wanneer gebruiksdingen door aesthetische verzorging van vorm (en kleur!) zoodanig gemaakt zijn dat de „techniek van de kunst door drongen is en schoonheid wordt teweeggebracht, waardoor onderscheiden zij zich als kunst dan nog van „zuivere” kunst, daar in deze toch eveneens het hogere de techniek doordringt en in zich opheft? En, waartoe is, wanneer het kunstmoment in het gebruiksding bereikt is, nog versiering noodig?

Prof: Wattjes geeft drie manieren aan waarop volgens zijn gedachtenontwikkeling schoonheid in gebruikskunst ontstaat: „Schoonheid in gebruikskunst kan worden verkregen, door de leege vormen van het gebruiksding schoon te ontwerpen of door versiering van het gebruiksding, of wel op beide wijzen in samenwerking”. Gevraagd mag worden: is het in het tweede geval de bedoeling het gebruiksding leelijk te ontwerpen en dan aesthetisch te redden door een versiering? Het ligt in den zin dat de bedoeling is: of door versiering van het gebruiksding.

Waar de Rede van Prof: Wattjes, naast andere toch ook de bedoeling heeft de noodzakelijkheid van de aesthetische verzorging van gebruiksdingen aan te toonen, zou uit de consequentie daarvan sierkunst moeten wegvallen.